

Need Time: Joint attention in interactions with people with profound intellectual and multiple disabilities

Tijd nodig: Gedeelde aandacht in interacties met personen met ernstig meervoudige beperkingen.

Dr. Heleen Neerinckx

Promotor: Prof. Dr. Bea Maes

Kwaliteitsvolle en positieve interacties met anderen zijn belangrijk in het leven van iedereen. In het bijzonder voor personen met ernstig meervoudige beperkingen (EMB) zijn wederzijds afgestemde interacties van cruciaal belang aangezien deze mensen, omwille van hun complexe ondersteuningsnoden, voor nagenoeg alle aspecten van hun dagelijks leven afhankelijk zijn van anderen. Gedeelde aandacht wordt omschreven als een essentiële component van kwaliteitsvolle interacties. Gedeelde aandacht houdt in dat beide partners hun aandacht delen voor een gemeenschappelijke entiteit, terwijl ze zich bewust zijn van elkaars aandacht voor deze entiteit. Het ontwikkelen van de vaardigheid om tot gedeelde aandacht te komen in interacties vereist specifieke aandachtgedragingen, namelijk aandachtrichtend en aandachtvolgend gedrag.

Tot nu toe weten we niet of de beperkte mate van aandachtgedrag van personen met EMB gerelateerd is aan bepaalde persoons- of contextfactoren. De centrale doelstelling van dit doctoraatsproefschrift was dan ook om meer inzicht te verwerven in de frequentie en de aard van aandachtgedrag van personen met EMB, en om na te gaan welke persoons- of contextfactoren dit gedrag op een positieve of negatieve manier beïnvloeden. Om dit doel te bereiken, was dit doctoraatsproefschrift drieledig.

Ten eerste onderzochten we welke persoons- en contextfactoren geassocieerd zijn met de aard en de hoeveelheid van het aandachtgedrag van personen met EMB. De ontwikkelingsleeftijd, visuele beperkingen, motorische beperkingen en mate van doorzettingsvermogen zijn geassocieerd met de hoeveelheid en de aard van hun aandachtgedrag. Een gestructureerde interactie was het meest effectief om initiatieven van personen met EMB uit te lokken, terwijl een spontane interactie het meest effectief was om responsen uit te lokken. De bekendheid met de voorwerpen en de bekendheid van de interactiepartner waren niet geassocieerd met de hoeveelheid en aard van het aandachtgedrag

van personen met EMB. De sensitieve responsiviteit van de partner, daarentegen, was wel gerelateerd aan de hoeveelheid van hun aandachtgedrag.

Ten tweede analyseerden we de sequentiële relatie tussen enerzijds het aandachtgedrag van beide interactiepartners en anderzijds het aandachttrichtend gedrag van de partners en de aandachtepisoden in de interactie. De begeleiders maakten al gebruik van succesvolle strategieën om de aandacht van personen met EMB te richten, maar het bleef voor hen een uitdaging om zelf 'gericht' te worden door de personen met EMB. De begeleiders waren leidend in de interacties, wat duidelijk werd door het feit dat ze regelmatig meerdere initiatieven gebruikten binnen één interval. Er werd geen causale relatie gevonden tussen de specifieke initiatieven van beide interactiepartners en de episoden van gedeelde aandacht in de interactie.

Ten derde, op basis van de verzamelde kennis ontwikkelden en evalueerden we een interventie om de frequentie van het aandachtgedrag van personen met EMB te verhogen. Een stijging in het aandachtgedrag van de personen met EMB werd vastgesteld wanneer de interactiepartner gebruik maakt van aangepaste communicatiestrategieën, responsief is voor de gerichtheid van de persoon met EMB, en de persoon met EMB tijd geeft om te reageren of een initiatief te tonen.

Niet alleen de empirische bevindingen van dit project maar ook de methodologische en theoretische reflecties vormen een uitgangspunt voor vervolgonderzoek. Voor mensen uit de praktijk kunnen de opgedane inzichten een aanzet zijn om nieuwe perspectieven op momenten van 'aandacht delen' met personen met EMB te verkennen.